

Sesam opent zich

Auteur(s):

Lecq, S.G., van der,
hoofdredacteur ESB

Verschenen in:

ESB, 87e jaargang, nr. 4369, pagina 521, 12 juli 2002

Rubriek:

Van de redactie

Trefwoord(en):

Afgelopen week verscheen het eerste Arab human development report, dat is geschreven door Arabische onderzoekers en uitgebracht door het ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties¹. De sociale en economische ontwikkeling van de Arabische landen is zorgelijk. De economische groei is nog lager dan die van diverse Afrikaanse landen en de productiviteit is over de afgelopen dertig jaar gedaald.

Dit beeld staat in scherp contrast tot dat van rijke oliestaten: de landen zijn "meer rijk dan ontwikkeld". Een greep uit de cijfers: de arbeidsproductiviteit was in 1960 32 procent, maar in 1990 slechts 19 procent van die in Noord-Amerika, nog steeds is 43 procent van de inwoners analfabeet en de reële lonen lopen terug. Het bruto nationaal product van de landen gezamenlijk is minder dan dat van Spanje.

Het rapport identificeert drie oorzaken van de ontwikkelingsachterstand. Ten eerste is er te weinig vrijheid. Op een door de onderzoekers samengestelde vrijheidsindex scoren de Arabische landen lager dan Zuid- en Oost-Azië en sub-Sahara Afrika. Het is dan niet verwonderlijk dat de helft van de jonge Arabieren overweegt te emigreren naar geïndustrialiseerde landen. Ten tweede hebben vrouwen weinig rechten en zeggenschap. Bovendien is de helft van de vrouwen analfabeet en sterven veel meer vrouwen dan mannen door gebrek aan goede gezondheidszorg. Ten derde ontbeert men kennis. Slechts de helft van de kinderen volgt voortgezet onderwijs en slechts dertien procent krijgt hoger onderwijs, tegen zestig procent in de geïndustrialiseerde landen. Nog geen half procent van het bnp wordt aan onderzoek en ontwikkeling uitgegeven, de penetratiegraad van pc's is 1,2 procent en slechts 0,6 procent van de inwoners gebruikt internet.

De uitdagingen zijn groot. Van de 22 landen die binnen afzienbare tijd onder de water-armoedegrens van duizend kubieke meter per persoon per jaar raken, bevinden zich vijftien in de Arabische landen. De sterfte door tabak en verkeersongelukken is opvallend hoog, veel kinderen hebben groei problemen en de uitgaven aan gezondheidszorg zijn met vier procent van het bruto nationaal product lager dan de 7,5 procent in middelinkomenslanden.

De mythe van de Arabische landen die het niet minder maar alleen anders doen, is definitief ontzenuwd. Het gaat niet om wel of geen Westerse films mogen zien, of wel of niet mogen sporten en dansen. Het gaat wel om een slecht functionerende arbeidsmarkt, ontoereikend onderwijs, problemen rond arbeidsproductiviteit, ontevreden jongeren, te lage investeringen in onderzoek en ontwikkeling ... hee, waar kennen we dit rijtje van? Dit lijkt Nederland wel, maar dan op een ander niveau. Zelfs de aanbevelingen komen soms verdacht sterk overeen: meer creativiteit en innovatie, meer erkenning van kenniswerkers, een wetenschapsagenda, het opvoeren van onderzoeksinvesteringen en hervorming van de telecommunicatiesector met open concurrentie. Waar het gaat om de kennisfactor laten de Arabische landen zien dat achterblijvende investeringen tot grote problemen kunnen leiden. Nederland zij gewaarschuwd.

Dan de factor vrijheid. Goede 'governance' betreft zowel bedrijven als overheden. Hier is in de Arabische landen nog veel te doen. Het tegengaan van corruptie, vrije verkiezingen en transparantie zijn hier sleutelbegrippen. Kan en wil Nederland hierbij steun verlenen? Hulp is niet welkom zolang het zogenaamd gaat om 'Westerse' normen. Nu echter blijkt dat de Arabische landen zichzelf hinderen door beknotting van vrijheden, ontstaat mogelijk een kentering. De Arabische landen moet dan wel bereid zijn in de spiegel van het rapport te kijken. Van beter bestuur en erkenning van burgerrechten zouden vrouwen meeprofiten, zodat zij met gelijke rechten en mogelijkheden op de arbeidsmarkt kunnen participeren. De Scandinavische landen, en met vertraging Nederland, laten zien dat dit tot substantiële verhoging van het bnp leidt.

De problemen zijn duidelijk en de oplossingsrichtingen ook. Allereerst is het aan de betrokken landen zelf of zij bereid zijn de feiten onder ogen te zien. Het valt geen enkele overheid makkelijk om fouten te bekennen. Voor een groep landen die zich lange tijd openlijk verzet heeft tegen modernisering, zal dit eens te meer een bittere pil zijn. Eventueel verzet van kerkelijke leiders dient te worden gebroken. Daarna ligt het voor de hand te starten met de factor vrijheid. De reden hiervoor is dat het aanpakken van de twee andere factoren zal leiden tot een vrijheidsstrijd, met verder gezichtsverlies van de regeringen. Bovendien zal de toegenomen vrijheid het mogelijk maken dat marktkrachten een handje gaan helpen bij het realiseren van oplossingen op de probleemgebieden 'kennis' en 'women empowerment'. Investeerders kunnen aan de slag met telefoonverbindingen en computers en de bevolking komt sneller in aanraking met de Engelse taal waarin veel informatie beschikbaar is. Vrouwen kunnen hun nieuw verworven vrijheden voor het ondernemerschap benutten. Daarnaast zijn er achterstanden op de publieke domeinen van onderwijs en gezondheidszorg. Ook hier kent Nederland problemen, ook al loopt het voor in ontwikkeling.

Sesam heeft zich geopend en wat wij zien stemt niet vrolijk. De landen moeten zelf de problemen onderkennen. Een deel daarvan is ook in

Nederland actueel, zoals transparantie, kennis en onderwijs. Hopelijk biedt het nieuwe kabinet voor Nederland voldoende oplossingen voor deze universele vraagstukken

1 Zie www.undp.org. Onder Arabische landen worden hier de leden van de Arabische Liga verstaan.

Copyright © 2002 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)